

Національний
Екологічний
Центр
України

Реанімаційний
пакет реформ

Результати експертного опитування щодо концепції Фонду енергоефективності

Київ 2016

Резюме

Національний екологічний центр України спільно з Реанімаційним пакетом реформ у березні 2016 року провів експертне опитування щодо концепції Фонду енергоефективності (ФЕЕ), представленої Міністерством регіонального розвитку¹.

Опитування показало, що велика більшість респондентів (80%) підтримують ідею створення ФЕЕ. Більшість обгрутувала свою позицію необхідністю створення довгострокового фінансового механізму для підтримки енергоефективних заходів у житловому секторі, зокрема як важливий наступний крок після програми "теплих кредитів". Деякі визначили Фонд як рушій для позитивних соціальних змін, а також як базу для акумулювання інформації по впроваджених енергоефективних проектах та їх екологічному ефекті на рівні міст та національному рівні.

Головною очікуваною метою ФЕЕ є фінансова та технічна підтримка для впровадження енергоефективних заходів. Респонденти також бачать Фонд як "акумулятор" інвестицій для впровадження не лише проектів з енергоефективності, але й інших соціальних та екологічних. Інше з названих призначень Фонду - інформування проведення інформаційної роботи серед населення, а також стимулювання зниження енергоспоживання.

Респондентам бракувало у проекті Концепції інформації стосовно того, як розраховувалися необхідні економічні інвестиції та ефект від них, як Фонд буде діяти на рівні міст та окремих регіонів, який планується порядок контролю (моніторингу) за використанням коштів, якого роду інформаційні кампанії у рамках діяльності Фонду плануються та інше. Деякі експерти виявили недостатньо інформації про запропоновані фінансові продукти фонду (кредити та гранти), зокрема відсутність їх економічного порівняння. У зв'язку з цим, буде доречним пояснити зазначені питання, надати обгрунтовану інформацію щодо продукту Фонду конкретно для різних груп населення: ОСББ, фіз.особи, субсидіанти.

У результаті опитування респондентами було надано чимало коментарів та пропозицій щодо функціонування Фонду. Хоча деякі з них були суперечливими, можна виділити декілька основних. По-перше, експерти зазначили, що Фонд має бути орієнтований на чіткий результат, який може і має бути вимірний. Для цього порадили розробити ефективну систему моніторингу ефекту від втілених заходів, а також поставити в залежність від цих результатів допомогу зі сторони Фонду (чим більше економія - тим вища фінансова допомога). По-друге, респонденти зазначили, що на рівні муніципалітетів чи регіонів мають бути створені структури, які би відповідали за взаємодію між заявником та Фондом. І окрім того, деякі експерти порадили прив'язати до запуску Фонду підготовку загальнодержавного стандарту енергоаудиту.

¹ <http://goo.gl/14mhB2>

Експертні коментарі та пропозиції до Концепції Фонду енергоефективності

У лютому 2016 р. Міністерством регіонального розвитку було презентовано концепцію Фонду Енергоефективності (ФЕЕ), механізм роботи якого має забезпечити стале фінансування проектів з модернізації житлового сектору. Повний текст концепції доступний за посиланням: <http://goo.gl/14mhB2>

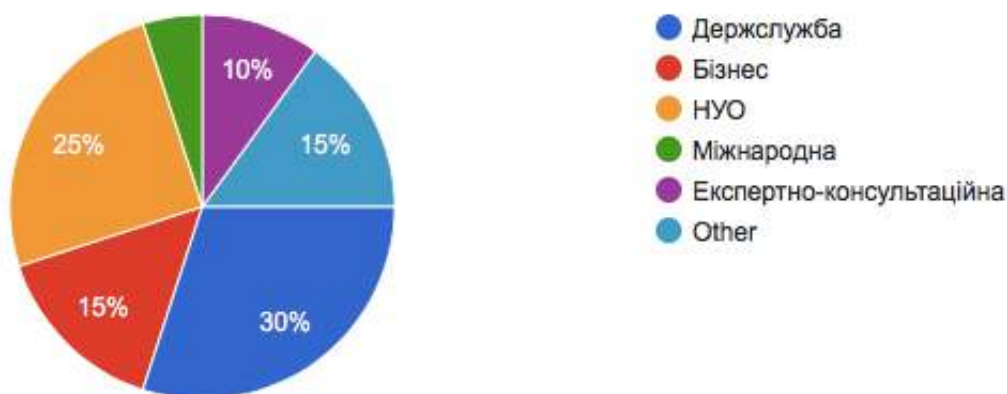
Опитувальна форма була створена за ініціативи Національного екологічного центру України, Реанімаційного пакету реформ та Міністерства регіонального розвитку з метою збору та аналізу експертних коментарів щодо запропонованого Міністерством фінансового механізму держпідтримки енергоефективності. Опитування проходило з 9 по 25 березня 2016 року.

У цьому документі представлені усі відповіді респондентів, що взяли участь в опитуванні. Відповіді були проаналізовані та згруповані у відповідності до їх змісту.

Результати опитування

1. Учасники опитування

В опитуванні взяло участь 20 респондентів, 30% з них - держслужбовці, 25% - представники неурядових громадських організацій, 15% - представники бізнесу, та 30% - інші.

Окрім експертів, які надали свої відгуки безпосередньо через опитувальну форму (зазначені вище), були також отримані додатково коментарі та пропозиції від трьох інших експертів, які також включені у даний документ.

2. Підтримка ідеї створення Фонду енергоефективності

Результати опитування показали, що **80%** респондентів підтримують ідею створення Фонду, 15% не підтримують. Обґрунтування відповіді щодо підтримки або не підтримки Фонду були наступними.

ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ ТА ЖИТЛОВОГО ФОНДУ

- ✓ Створення Фонду енергоефективності є одним з пріоритетних заходів для подолання фінансових бар'єрів на шляху **реформування та підвищення енергетичної ефективності української економіки.**
- ✓ Вже давно настав час, коли просто вести розмови про доцільність енергозбереження є злочином. Необхідні рішучі дії, і Фонд енергоефективності може стати важливим наступним кроком (після "теплых" кредитів) до **підвищення енергоефективності України у цілому**
- ✓ Без створення такого Фонду **масова термомодернізація житлового фонду неможлива.**

МОЖЛИВІСТЬ ФІНАНСУВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ПРОЕКТІВ

- ✓ Фонд надасть можливість **сталого фінансування**, яке не буде обмежуватися щорічним процесом формування бюджету. Фонд також дасть можливість **іноземним донорам сприяти енергоефективності України.**
- ✓ Енергоефективність **потрібно підтримувати фінансово.**
- ✓ Необхідно створювати **додаткові можливості для фінансування енергоефективних проектів в житловій сфері.**
- ✓ Створення Фонду енергоефективності **забезпечить наявність грошових ресурсів** для фінансування та реалізації проектів з енергоефективності
- ✓ Має бути позабюджетний **фінансовий інструмент для реалізації соціально важливих проектів та ініціатив.**
- ✓ Створення фонду - **реальний інструмент** для додаткового залучення коштів на проведення енергоефективних заходів.

ПОЗИТИВНІ СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ

- ✓ Фонд дозволить **перетворити потенціал енергоефективності у робочі місця та розвиток економіки.** Презентована концепція фонду - це один з найкращих документів в сфері енергетики, який виходив від уряду.
- ✓ Це дозволить **наблизити енергонезалежність країни**, виконати вимоги Європейського Енергетичного Співтовариства, **пом'якшити введення нових тарифів** на комунальні послуги як тепер, так і в майбутньому, **заощадити державні кошти для збільшення соціальних виплат, пенсій тощо.**

АКУМУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

- ✓ Повністю підтримую оскільки **потрібно акумулювати інформацію по впровадженні заходів енергоефективності та екологічного ефекту** від впроваджених заходів.
- ✓ В Україні повинна існувати **структура, яка забезпечить збір та аналіз інформації** щодо наявності на відповідній території енергоефективних проектів задля досягнення довгострокових державних цілей зі зниження енергоспоживання.

ПІДТРИМКА МІСТ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, СПОЖИВАЧІВ

- ✓ Створення Фонду ЕЕ дозволить не лише зменшити навантаження на місцеві бюджети, а й **підвищить енергетичну безпеку територіальних громад.**
- ✓ Без **державного контролю** та програми жоден споживач не буде економити, а власники енергокомпаній будуть зловживати своїм монопольним становищем

Респонденти, які не підтримують або нейтрально ставляться до ідеї створення Фонду, дали наступні пояснення своїй відповіді:

- Існує велика **загроза корупційних зловживань** у Фонді при розподілі грошей
- Концепція не є вірною
- Немає значення, є Фонд, чи немає

3. Мета створення Фонду енергоефективності

На питання щодо того, якою має бути головна мета Фонду, відповіді розділилися наступним чином:

ФІНАНСОВА ТА ТЕХНІЧНА ПІДТРИМКА

- ✓ **Надання грантів для співфінансування** енергоефективних проектів у житловому секторі. Надання **технічної допомоги** (порад) власникам житлових будинків.
- ✓ **Допомога по залученню коштів** на впровадження енергоефективних заходів.
- ✓ Розроблення чіткого механізму фінансування заходів енергоефективності та енергозбереження в приватному секторі.
- ✓ **Фінансова підтримка заходів з енергоефективності в житловому секторі**; сприяння розвитку бізнесу у цій сфері.
- ✓ Допомога ініціативним та відповідальним власникам з **проведенням комплексного енергоаудиту та санації** їхніх будинків на умовах надання грантів або співфінансування.
- ✓ Реалізація та **впровадження кращих практик фінансування** енергоефективних проектів в житловій сфері.

“АКУМУЛЮВАННЯ” ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ, СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЕКТІВ

- ✓ Акумулювати всі джерела фінансування (бюджетні, донорські) **проектів направлених на заміщення споживання газу, підвищення енергетичної ефективності об'єктів, скорочення викидів парникових газів**. Єдина структура управління та фінансування енергоефективних проектів.
- ✓ Стати каталізатором залучення інвестицій у термомодернізацію житлового фонду
- ✓ Забезпечувати збір, акумулювання, накопичення і розподіл коштів від різних галузей економіки для їх використання для **суспільно важливих проектів та ініціатив**.
- ✓ У довгостроковій перспективі можливо розширити коло повноважень фонду відносно тематики **проектів фінансування на підтримку ВДЕ та інших «зелених» проектів**.

СТАЛИЙ ДОВГОСТРОКОВИЙ МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ

- ✓ Залучення інвестицій в проекти зі скорочення споживання енергоресурсів (насамперед газу), можливість отримати сталий довгостроковий механізм фінансування проектів з енергоефективності
- ✓ Сталий та довгостроковий механізм фінансування проектів з енергозбереження та підвищення енергоефективності
- ✓ Фонд - стимулюючий механізм для підтримки та впровадження заходів з енергоефективності у відповідних секторах.

СТИМУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

- ✓ Сприяти реалізації енергоефективних проектів
- ✓ Стимулювання енергоефективності
- ✓ Зменшення енергетичної залежності держави
- ✓ Зниження споживання енергоресурсів

ІНФОРМАЦІЙНА РОБОТА

- ✓ З не відповідальних та безініціативних власників необхідно робити ініціативних шляхом **проведення масової роз'яснювальної роботи** щодо важливості енергозбереження у домогосподарствах.
- ✓ Надання технічної допомоги **(порад) власникам житлових будинків.**

ІНШЕ

- ✓ **Сприяння розвитку бізнесу** у сфері енергоефективності
- ✓ **Наглядова і контролююча** з можливістю вносити зміни до законодавства
- ✓ **Розробка типових проектів** енергоефективності, які не потребують у подальшому узгодження
- ✓ **Прозорість**
- ✓ Відповідати своїй назві

4. Достатність інформації у Концепції

4.1. Чи представлена Міністерством концепція Фонду містить достатньо інформації щодо стану сектору та факторів, що впливають на формування рішення

На питання, чи представлена Міністерством концепція Фонду містить достатньо інформації щодо стану сектору та факторів, що впливають на формування рішення, 50% респондентів відповіли "так". Інші ж респонденти зазначили, **що на їхню думку у Концепції бракує наступної інформації:**

1. Розрахунок потреби в інвестиціях, та не розрахований економічний ефект від цих інвестицій
2. Порядок контролю за використанням коштів, нагляд за діяльністю, формування стратегічних пріоритетів
3. Моніторинг результатів та залежність виплат від отриманої економії.
4. Доцільним було б дослідити ситуацію за кожним регіоном.
5. Не зрозуміло, як Фонд буде працювати на рівні окремих міст та регіонів.
6. Немає конкретики, тільки копіювання з інших джерел.
7. Відсутнє адресне впровадження компаніями - постачальниками комунальних послуг (або трейдерами) енергоефективних заходів (за рейтинговим переліком) в конкретній оселі/

будинку/мікрорайоні/місті одержувача послуг - відповідно ліцензійним умовам надання комунальних послуг.²

8. Немає розуміння, що без створення банківського продукту процес піде

4.2. Чи представлена концепція містить достатньо інформації та варіантів організації роботи Фонду ?

На дане питання 65% респондентів відповіли ствердно. Інші ж респонденти зазначили, що на їхню думку **у Концепції бракує наступної інформації:**

1. Структури управління фондом, наглядової ради, механізму контролю з сторони громадськості, функцій технічного секретаріату
2. Як це буде працювати на рівні окремих міст та регіонів.

4.3. Чи представлена концепція містить достатньо інформації щодо пропонуванних продуктів та/або інструментів Фонду?

60% респондентів відповіли "так" на це питання. Інші ж респонденти зазначили, що на їхню думку **у Концепції бракує наступної інформації:**

1. Бракує чіткої інформації про методи проведення роз'яснювальної роботи серед населення про важливість енергозбереження у домогосподарствах та можливостях, що надає Фонд ЕЕ.
2. Немає економічного порівняння кредитів та грантів, наслідків для фонду та для економіки від використання того чи іншого інструменту.
3. У концепції розглянуто лише 2 фін.інструменти підтримки (гранти і пільгові кредити). Варто вивчити можливість використання інших інструментів (позика з невисокою відсотковою ставкою, лізинг, гарантії чи інші, які передбачені подібними Фондами у інших країнах).

5. Коментарі та пропозиції по Фонду

ПОЛІТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ РІШЕННЯ, ЗАГАЛЬНЕ

- ✓ **Успішність фонду неможлива без монетизації пільг/субсидій.** Потрібно встановити 3-5 річний період, за який можна буде використовувати субсидії для отримання коштів на енергоефективність із фонду. Якщо цього не зроблено - субсидії потрібно скасовувати.
- ✓ **Необхідно створити інструмент щоб заохотити споживачів споживати енергетичні ресурси раціонально.** Якщо домогосподарство отримує субсидію на оплату комунальних послуг, то конче необхідно стимулювати до економічного використання енергетичних ресурсів. Надлишок не використаних коштів по субсидії направляти на впровадження енергоефективних проектів у майбутньому.

² До закінчення цього впровадження трейдер сплачує за енергоносії за підвищеною оптовою розцінкою. Різниця в оплаті енергоносіїв накопичується на загальному державному спецрахунку – для виплати субсидій та інших соціальних пільг. Після адресного впровадження енергоефективних заходів зникає необхідність виплати субсидій – до нового підвищення тарифів. Тоді цикл повторюється – до впровадження повного переліку енергоефективних заходів.

- ✓ Прийняття оновленого **Закону України "Про житлово - комунальні послуги"**, де будуть прописані чіткі правила функціонування галузі.
- ✓ Провести **дослідження з фактичним станом енергозбереження у всіх секторах економіки.**
- ✓ **Взяти приклад Європи.**

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ТА СТРУКТУРА ФОНДУ

- ✓ В жодному разі **не допускати до держаних коштів приватні компанії монополісти** чіткий моніторинг приватизаційних зобов'язань, якщо компанія не виконує автоматичноно забирати у комунальну або в державну власність.
- ✓ Організаційна структура Фонду повинна бути більш **простою та зрозумілою**. Механізми роботи мають бути прозорі та зрозумілі: нажаль населення з недовірою та сумнівами сприймають нові ініціативи. Тому ще на етапі запуску проекту слід заручитися підтримкою громади.
- ✓ Необхідно **максимально обмежити вплив урядового сектору на прийняття рішень по фінансуванню**
- ✓ Необхідно **максимально розвинути регіональну мережу представництв з аудиторами та технічними засобами для аудиту;**
- ✓ В **муніципалітетах повинна існувати структура, яка буде відповідати за взаємодію між заявником та Фондом.**
- ✓ Необхідно прив'язати до запуску Фонду **підготовку загальнодержавного стандарту енергоаудиту** та регламенту типових робіт з модернізації будівель.
- ✓ **Розроблення основних напрямків спрямування коштів для запровадження заходів енергоефективності.**
- ✓ Необхідно визначити **пріоритети фінансування енергоефективних програм для кожного регіону окремо.**

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ

- ✓ Впровадження **механізму заохочення** для реалізації проектів з енергозбереження.
- ✓ Найкращий механізм підтримки - **компенсація частини тіла кредиту.**
- ✓ Фінансування з фонду, в основному, повинне надаватися у **формі кредитів**. Безвідсотковий кредит можна вважати грантом. Необхідність повернення коштів стимулює відповідальні рішення та вибір технологій. Відшкодування кредиту може відбуватися шляхом відрахування із місячних платежів за комунальні послуги.
- ✓ **На перших етапах фонд повинен надавати кредити на пільгових умовах.** В майбутньому можливий перехід до ринкових умов.
- ✓ **Пропонованих продуктів та/або інструментів Фонду забагато.** В умовах нашої країни, існують ризики зловживання з боку посадовців. Але реалізація "пілотних" проектів в будівлях ОСББ, відбір яких вже розпочався, дозволили би їх оптимізувати.

- ✓ Дуже важливо щоб Фонд фінансував свою частку бюджету проектів на **"револьверній" основі**, а не поповнював банківський капітал як в програмі "теплих кредитів".
- ✓ В запропонованій операційній моделі Фонду є два Банки. Пропонуємо вистроїти **просту зрозумілу модель, в якій буде один фінансовий посередник** (банківська установа).
- ✓ Запуск та стимулювання **ЕСКО-механізмів**.
- ✓ **Джерел наповнення Фонду з внутрішніх джерел може бути два:**
 - бюджет субсидій
 - податки, сплачені державі у процесі здійснення проекту термомодернізації (ця опція не розглядалася у Концепції).

ЩОДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ПРОЕКТІВ

- ✓ Розробляючи **критерії відбору проектів**, потрібно пам'ятати, що в частині будівель не дотримуються санітарні умови, в тому числі з міркувань економії. Тобто, **енергоефективність має враховувати дотримання санітарних норм** і фінансування з фонду повинно цьому сприяти.
- ✓ **Розробити систему моніторингу ефекту від заходів та поставити в залежність від цих результатів допомогу зі сторони фонду**. Це дозволить не витратити кошти просто на заходи, що часто неефективні (утеплення без регулювання, однокамерні вікна, тощо), а стимулювати досягнення саме зниження споживання.
- ✓ **Орієнтованість на чіткий результат, що може бути вимірний** - тут потрібно організувати прозору звітність, міжнародний аудит, оцінки фахівців, і т.д.
- ✓ При виборів проектів для фінансування потрібно **робити акцент на швидкоокупні заходи, зокрема на на облік та регулювання**. Утеплення за відсутності обліку і регулювання не даватиме належного ефекту.
- ✓ **Мають бути розроблені типові проекти**. 90% житла будувались за типовими проектами. Сучасні проекти термомодернізації - складні і наукоємні, їх масова реалізація можлива лише після здійснення пілотних проектів німецького рівня енергоефективності на наймасовіших серіях будинків та деталізованого оприлюднення на сайті мінрегіону для доступу ОСББ. Без цього етапу помилкові рішення принесуть мільярдні втрати в грошах та багато років.

ІНФОРМАЦІЙНА КАМПАНІЯ

- ✓ **Енергоефективність - результат зміни поведінки** власників квартир, це і має бути головною метою фонду. Проста установка енергоефективного обладнання не сприяє енергозбереженню без зміни поведінки.
- ✓ Необхідна **потужна медійна підтримка проекту** - люди повинні повірити в цей проект.
- ✓ Доповнити Концепцію **переліком інструментів щодо просвітницької роботи серед населення**. Гарним варіантом є долучення ресурсних центрів підтримки ОСББ.
- ✓ **Частину діяльності з інформування населення потрібно передати громадським організаціям на умовах відкритих грантових конкурсів** на таку діяльність. Деякі організації вже багато років успішно займаються просвітою у сфері енергоефективності, мають напрацьовані інструменти та

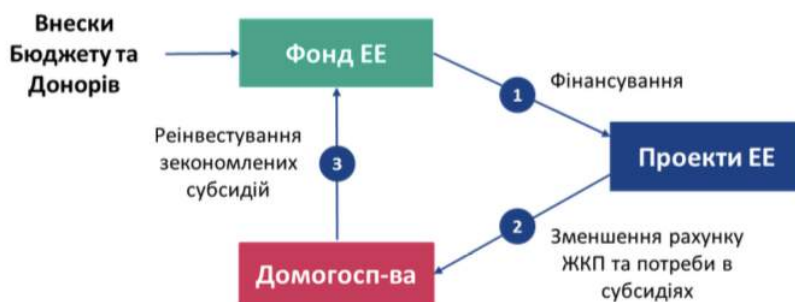
самостійно знаходять для цього ресурси. Державна підтримка зможе значно посилити ефект від їх роботи і виконати завдання з популяризації фонду. Принагідно зазначимо, що лише останні 2 роки держава провадить бодай якусь інформаційну політику щодо енергоефективності. Але її успішність під великим сумнівом, що доводять опитування, наведені у Концепції фонду.

ПО ТЕКСТУ КОНЦЕПЦІЇ:

- 1) Вказана в проекті Концепції **потреба в інвестиційних ресурсах 17 млрд. доларів (таблиця 2.2)** для термомодернізації багатоквартирного житлового фонду, на наш погляд, **є заниженою**. Проведена Мінрегіоном в попередні роки оцінка вказувала на потребу в інвестресурсах для термомодернізації багатоквартирних будинків в сумі приблизно 50 млрд. доларів. Розрахунок здійснювався, виходячи з загальної площі багатоквартирних будинків, які потребують підвищення енергетичних показників, а також примірних витрат на комплекс енергоефективних заходів, що забезпечує досягнення 50% скорочення споживання теплової енергії. З огляду на це, вважаємо за доцільне рекомендувати уточнити відомості щодо:
 - обсягів багатоквартирного житлового фонду, що потребує термомодернізації;
 - обсягів споживання природного газу для опалення багатоквартирних будинків підприємствами комунальної теплоенергетики, а також з використанням індивідуальних опалювальних котлів;
 - обсягів потреби в інвестиційних ресурсах для реалізації енергоефективних заходів в таких будинках, що забезпечують 50% скорочення споживання теплової енергії.Виходячи з цього, доцільно також уточнити економічний ефект від впровадження енергоефективних заходів.
- 2) В **таблиці 2.3** зазначається **щорічна потреба в інвестиційних ресурсах** в сумі 2 млрд. євро, що майже в 10 разів перевищує стартові умови створення Фонду (1 млрд. грн. з держбюджету та 5 млрд. грн від зарубіжних донорів). Тому викликає сумнів реальність досягнення відчутного скорочення споживання енергоресурсів тільки вказаними коштами Фонду без залучення фінансових ресурсів з інших джерел, наприклад від українських комерційних банків. В такому випадку в Концепції доцільно визначити, що кошти Фонду передусім спрямовуються на грантову підтримку енергоефективних проектів, а також зниження кредитного навантаження на замовників таких проектів.
- 3) **Розділ. 2.4 "Оцінка загальної інвестиційної потреби"** Потрібно надати більш детально. Інвесторам складно зрозуміти ефективність витрачання грошей в розмірі 57 млрд. долл. щоб отримати економію в 2 млрд. долл в рік (вартість 11 млрд. м3 газу)
- 4) Сумнівною є запропонована схема (**діаграма 3.1**) спрямування домогосподарствами закономлених субсидій безпосередньо в Фонд, оскільки досягнення очікуваного економічного ефекту тільки коштами Фонду не можливо. В разі залучення фінансових ресурсів комерційних банків для кредитування енергоефективних проектів, є логічним, що

кошти від субсидій повинні включатися до сум платежів для сплати таких кредитів.

Діаграма 3.1. Спрямування частини субсидій на заходи з ЕЕ

5) Серед ключових компромісів (розділ 3.3) доцільно зробити акцент на тому, що Фонд із залученими ресурсами:

- забезпечує стабільну фінансову підтримку енергоефективних проектів,
- сприятиме зниженню кредитного навантаження на споживачів шляхом надання грантів та часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, виданими комерційними банками-учасниками програми;
- комерційні банки до участі в фінансуванні енергоефективних проектів власними ресурсами та створює конкурентні умови, які сприятимуть зниженню ринкової відсоткової ставки за кредитами;
- забезпечує поступову монетизацію субсидій та пільг.

б) Запропонована схема спрямування частки субсидій на погашення енергоефективних кредитів (діаграма 3.4) не є робочою.

З огляду на це, вбачається за доцільне доопрацювати схему одночасно з розробкою концепції реформування механізму відшкодування надавачам комунальних послуг понесених витрат за рахунок коштів державного бюджету шляхом впровадження адресності та поступової монетизації пільг та субсидій.

Діаграма 3.4. Пропозиція щодо схеми спрямування частки субсидій на погашення ЕЕ кредиту (альтернатива повної монетизації)

- 7) При опрацюванні **механізмів управління Фондом та операційної моделі (розділ 3.4)** доцільно спиратися на досвід управління проектами, який прийнятий в міжнародних фінансових організаціях, що забезпечує прозорість прийняття рішень та контроль за ефективним використанням кредитних ресурсів. Модель фінансування доцільно ув'язати з проектним процесом, розуміючи які кошти та яким чином (на яких умовах) можуть бути спрямовані на реалізацію проектів.
- 8) З діаграм 3.4-3.6, які стосуються Управління та операційної моделі **не зрозуміло, у чій компетенції є формування продуктів, що пропонуються Фондом**. Рамково очевидно зрозуміло, що це можуть бути кредити та/або гранти, але їх розмір не конкретизовано.
- 9) Звертаємо увагу на особливості **застосування інструменту енергоаудиту у процесі прийняття рішення про фінансування**. Ключові пропозиції, висловлені на стор 16, передбачають надання грантів на основі досягнутого рівня економії.

За існуючих високих кредитних ставок, розрив між виконанням проекту та підтвердженням економії може становити від 6 до 12 місяців, що створює додатковий тиск на окупність проекту і демотивує власників будинків братися за дорогі проекти.

Звертаємо увагу, що прийняття рішення про фінансування за досягнутими результатами, буде потребувати розробки та затвердження методології нормалізації даних по споживанню. Така методологія має враховувати щонайменше погодні умови, але також можливі недогриви чи аварії для уникнення конфліктів і корупційних ризиків.

Саме застосування аудиту значно знижує ризики недосягнення економії. Якщо всі без винятку проекти, які подаються на отримання фінансової підтримки проходять аудити, і ПКД розробляється з його врахуванням, то є сенс виплачувати грант відразу після закінчення робіт.

Окремою проблемою є відсутність чітких національних рамок енергоаудиту і ця проблема також має бути вирішена до запуску Фонду. Деякі країни мають практику верифікації енергоаудитів і виплати компенсацій на підставі такого документу відразу після закінчення робіт, що скорочує загальний цикл впровадження.

Тому, запропонована схема, яка вимагає і аудиту, і підтвердження результатів економії впроваджує фактично подвійну перевірку і її доцільність не є достатньо обгрунтованою. Вважаємо, що слід вибрати одну схему, або дати можливість вибору – отримувачам.

Окремим питанням, що виникає є спосіб застосування енергоаудитів до будинків в сільській місцевості. У такій забудові, можливо варто виплачувати компенсації за результати отриманої економії.

- 10) Важливим елементом надання підтримки – є доведення будинку до певного класу енергетичних характеристик, тобто **підтримка має стимулювати до глибокої а не поверхневої**

модернізації. До Концепції варто додати елемент відповідності будинків до перспективних вимог Директив ЄС у сфері енергетичних характеристик будівель.

- 11) У процедурах, що передують виплаті гранту, комерційні банки визначено відповідальними за фінансову звітність фінансовому посереднику та Технічному офісу. Натомість, **не встановлено, яка інституція відповідає за перевірку факту закінчення будівельно-монтажних робіт** і ця функція має бути чітко визначена.
- 12) Викликає великі сумніви **ефективність операційної моделі Фонду ЕЕ (діаграми 3.5 та 3.6 Концепції)** з наступних причин:
 - модель є дуже складною та незрозумілою, включає велику кількість учасників, що ускладнює швидке впровадження, робить підтримку цієї моделі надто дорогою;
 - серед основних недоліків моделі – «важка» структура Фонду ЕЕ (в першу чергу, дублювання функцій Керуючого Комітету та Виконавчого Комітету) та наявність Фінансового посередника (банку);
 - незрозумілість процесу прийняття рішення щодо фінансування проекту – ключове питання моделі.

Діаграма 3.6. Операційна модель на проектному рівні

Так, згідно **Таблиці 3.3** Виконавчий Комітет приймає рішення щодо схвалених проектних заяв. Але кредити кінцевим споживачам надають комерційні банки, і банки не можуть брати на себе ризики неповернення коштів за проектами, рішення за якими схвалювала інша юридична особа. Тому в цій схемі повернення кредитів має гарантуватись Фондом ЕЕ. Або ж потрібно передавати функцію прийняття рішення комерційним банкам, а Виконавчий Комітет має тільки затверджувати критерії відбору для проектів. В такому випадку доцільним є об'єднання Керуючого Комітету та Виконавчого Комітету, що зробить модель набагато простішою та зрозумілішою. Крім того, збільшиться пропускну здатність процесу фінансування.

- 13) Пропонована концепція передбачає **створення Технічного офісу**. Таку функцію слід розмежувати у промоції, підготовці і затвердження проектів оскільки її об'єднання несе значні

корупційні ризики.

- 14) Оскільки існує часовий розрив між поданням заявки, прийняттям рішення на виплату, слід **впровадити резервування суми виплати** Фінансовим посередником в момент затвердження проекту, до отримання кредиту. Якщо бюджет поточного року закінчився, заявник має отримати попередження про те, що компенсацій у поточному році не буде, що до отримання кредиту та початку робіт.
- 15) У **Розділі 5.3 - Індивідуальне теплопостачання**, оцінка витрат населенням на індивідуальне опалення газом в 2015 переоцінено в рази: Середньозважена ціна газу на опалення в 2015 ніяк не могла вийти 5,035 грн/м³, адже до квітня діяла «стара» ціна на газ; саме на опалення майже весь газ (напевне, більше 90%) реалізовувався по 3.6 грн/м³ (бо не багато людей вичерпали ліміт 200 в квітні та 1200 жовтень-грудень). Оцінка середньозваженої ціни газу на опалення у 2015 буде скоріше 2,35 грн/м³ +/-5%. Окрім того, частина газу було «оплачена» з держбюджету субсидіями та пільгами.
- 16) **Розділ 8.1.** Залишились незрозумілими плани розробників Концепції щодо **подальшої долі Програми «теплих кредитів»**, на яку існує попит на ринку. На наш погляд, в разі запровадження Фонду Енергоефективності, ця Програма має бути закрита. Але при організації роботи Фонду ЕЕ потрібно врахувати сильні та слабкі сторони Програми «теплих кредитів», а саме:
 - основним позитивним моментом цієї Програми є її проста та зрозуміла операційна модель;
 - серед негативних моментів потрібно виділити: системи оцінки економії енергії, що є недопустимим при таких масштабах бюджетного фінансування; кількість банків – учасників Програми (два банки – Ощадбанк та Укргазбанк), що призвело до відсутності конкуренції та, як наслідок, високих процентних ставок за кредитами; низький попит на ці кредити з боку ОСББ, що обумовлено, можливо, відсутністю підтримки можливих учасників Програми в частині консалтингу на етапі підготовки проекту. Ці проекти потрібно масштабувати та активно просувати серед цільової аудиторії.
- 17) В **розділі 11** в фінансовій моделі відсутня ключова річ - ставка кредиту банку та фонду. Без неї ці розрахунки - пуста річ.
- 18) В Концепції (**Діаграма 11.1**) до кінця неясним залишилось, як субсидія потрапляє до ОСББ або Домогосподарства і що робити з тими субсидіями, які зараз знаходяться на рахунках комунальних підприємств. Також незрозуміло, яким чином в подальшому споживач може скористатися своєю субсидією. Можливим рішенням є адресне спрямування субсидій на спеціальні рахунки споживачів в комерційних банках – учасниках проекту. Спеціальні рахунки будуть передбачати можливість використання коштів на сплату комунальних платежів та виконання заходів з енергоефективності. Крім того, залишки за цими рахунками будуть використовуватись комерційними банками як джерело фінансування енергоефективних кредитів (наразі ці залишки ніяк не пов'язані з фондуванням енергоефективних заходів).

- 19) Структура фінансування проектів (згідно **таблиці 11.2**) є неробочою, оскільки:
- власний внесок для ОСББ у розмірі 10% є майже недосяжним для більшості об'єднань, адже майже всі ОСББ створювались зовсім недавно, тому накопичити резервні фонди в такому розмірі не встигли. Комерційні банки, які кредитують наразі ОСББ власний внесок не вимагають;
 - розподілення фінансування на банківський кредит, Кредит Фонду ЕЕ та грант є некоректним, так як грант буде наданий тільки після закінчення виконання заходів з енергоефективності. Тому грант з цієї структури потрібно видалити або вказати окремо, як додатковий бонус у разі успішного виконання проекту;
 - незрозумілим є наявність двох кредитів (банківський кредит та Кредит Фонду ЕЕ), адже це подвоює зусилля на їх супроводження як з боку банків, Фонду ЕЕ, так є позичальників. Потрібно ці кредити об'єднати та усереднити відсоткову ставку, а банкам надавати фондування з оговореною маржою. Або, що значно зрозуміліше, дозволити банкам кредитувати за ринковою ставкою, а позичальникам з Фонду ЕЕ повертати частину відсоткової ставки.

ЩОДО УЧАСТІ/ВПЛИВУ ІНШИХ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

- 1) Якщо фонд буде створено і заплановані витрати будуть близько заявлених 2 млрд євро. в рік - таку суму важко буде освоїти **українським виробникам**, це збільшить ціни, потім зросте імпорт, що призведе можливо ще до гірших наслідків для торгівельного балансу України ніж імпорт газу. Інвестиційна потреба також значно підвищиться. Така ситуація була в Естонії після початку дії аналогічної програми. Концепція фонду повинна враховувати потенційні можливості виробників України щодо постачання необхідних матеріалів і враховувати інвестиційні плани щодо розширення виробництва. Також ситуація з людськими ресурсами - кваліфікованих фахівців дуже мало, це підтвердило ще виконання так званої "кіотської" програми з утеплення.
- 2) Відсутнє **адресне впровадження компаніями - постачальниками комунальних послуг** (далі, трейдерами) **енергоефективних заходів** (за рейтинговим переліком) в конкретній оселі/будинку/мікрорайоні/місті одержувача послуг - відповідно ліцензійним умовам надання комунальних послуг. До закінчення цього впровадження трейдер сплачує за енергоносії за підвищеною оптовою розцінкою. Різниця в оплаті енергоносіїв накопичується на загальному державному спецрахунку – для виплати субсидій та інших соціальних пільг. Після адресного впровадження енергоефективних заходів зникає необхідність виплати субсидій – до нового підвищення тарифів. Тоді цикл повторюється – до впровадження повного переліку енергоефективних заходів.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНИ
NATIONAL ECOLOGICAL CENTRE OF UKRAINE

а/с 306, 01032, м. Київ, Україна
тел./факс: (044) 238 62 59
e-mail: necu@necu.org.ua
www.necu.org.ua

Результати експертного опитування щодо Фонду енергоефективності (травень 2016 р.)

Контактна особа:

Анна Шумейко, shumeiko@necu.org.ua

Swedish Society for Nature Conservation

Ця публікація здійснена за фінансової підтримки Шведського товариства охорони природи (Swedish Society for Nature Conservation). Зміст публікації є предметом відповідальності Національного екологічного центру України і не може розцінюватись таким, що відображає точку зору Шведського товариства охорони природи.